

FORMAREA STATULUI GETO-DAC

Statul dac de la Buerebista la Decebal

(Lecție de comunicare de noi cunoștințe, la clasa a VIII-a.).

I Premisele formării statului dac

- a) *Dezvoltarea economică la sfârșitul sec. II — începutul sec. I î.e.n.*¹
 - agricultura, folosirea brăzdarului de plug din fier
 - creșterea vitelor
 - apicultura
 - mineritul
 - dezvoltarea meșteșugurilor
 - dezvoltarea comerțului ; folosirea monedei²
 - întărirea proprietății private³
- b) *Organizarea socială*⁴
 - tarabostes (pileati)
 - comati
 - sclavii — sclavaj patriarhal

II Formarea statului dac

- unirea triburilor geto-dacice sub conducerea lui Buerebista 82—44 î.e.n.⁵
- relațiile cu : celtii, grecii și romanii⁶
- teritoriul statului geto-dac
- organizarea statului
- construirea sistemului de fortificații din munții Orăștiei⁷
- capitala — Sarmizegetusa
- caracterul statului dac⁸

III Geto-dacii între 44 î.e.n. — 87 e.n.

- a) *Destrămarea statului condus de Buerebista*
 - continuitatea statului în regiunea munților Orăștiei⁹
 - lista regilor daci¹⁰
- b) *Cucerirea Dobrogei de către romani*
 - pătrunderea influenței romane în Cîmpia Munteniei¹¹
- primele conflicte cu romanii, 85—86 e.n.
- necesitatea reunificării triburilor geto-dacice, pericolul roman¹²
- primele conflicte cu romanii, 85—86 e.n.

- Decebal, 87—106 e.n.¹³
- luptele de pe valea Oltului ; Cornelius Fuscus
- lupta din Banat : Tapae ; Tetius Iulianus
- pacea din 89 e.n.
- teritoriul statului

Concluzii : În sec. I î.e.n., triburile geto-dacice, ca urmare a schimbărilor survenite în dezvoltarea economică și socială, s-au unit sub conducerea lui Burebista. După moartea lui Burebista, în 44 î.e.n., deși statul condus de el s-a destrămat, continuă să existe un nucleu de stat în munții Orăștiei, în jurul căruia se vor uni din nou triburile geto-dacice, în sec. I e.n., sub conducerea lui Decebal, pentru a înfrunța pericolul roman.

Statul dac a fost întrerupt în dezvoltarea sa de către romani, în 106 e.n.

Comentariu istoric

1) În a doua jumătate a sec. II și prima jumătate a sec. I î.e.n., pe întreg cuprinsul Daciei au avut loc o serie de schimbări legate de dezvoltarea economică. Astfel, în agricultură se folosește brăzdarul de fier, se dezvoltă meșteșugurile, iar numărul așezărilor crește considerabil. În Transilvania sînt 66 de așezări, față de 25 în sec. III—II î.e.n. De asemenea, se fortifică așezările din cîmpia Dunării și apar în diverse zone așezări mari ca : Popești, Cetățeni, Pecica, Căpîlna, Costești etc., probabil centre ale unor uniuni tribale.

2) Paralel cu dezvoltarea economică pe plan intern, geto-dacii intensifică schimburile cu lumea din afară. Monedele străine, macedonene, cît și cele emise în insula Thasos pătrund pînă în așezările din Transilvania. Pe lîngă monedele străine folosite, în jurul anului 200 î.e.n. geto-dacii încep să bată monedă proprie.

3) Acum se întărește proprietatea privată care, probabil, începe să se extindă treptat și asupra pămîntului arabil, făcînd să apară și mai pregnant diferențierile de avere între membrii triburilor geto-dacice.

4) Progresele economice înregistrate au avut urmări pe plan social, dînd naștere claselor și păturilor sociale. Izvoarele literare atestă prezența nobililor, tarabostes (pileati) și a marelui masă a producătorilor de bunuri — comati — din rîndul cărora fac parte : agricultorii, meșteșugarii și negustorii care aveau anumite obligații în dări, muncă, etc. față de conducători. Sclavii, puțini la număr, erau folosiți în muncile gospodărești cît și la curțile regilor și ale nobililor. Sclavajul în Dacia este caracterizat ca sclavaj de tip patriarhal.

5) Unificarea triburilor geto-dacice sub conducerea lui Burebista nu trebuie înțeleasă în mod simplist. Procesul de unificare nu s-a realizat în chip pașnic pentru toate triburile și, deci, unele au fost silit să cedeze în fața puterii armelor lui Burebista. De asemenea, unele triburi erau obligate să plătească un anumit tribut și să contribuie cu forță armată la războaiele purtate de Burebista.

6) Dacă știrile despre politica internă dusă de Burebista, care în conducere este ajutat de marele preot Deceneu, sînt mai lacunare, informațiile cu privire

la politica externă din această perioadă sînt mai bogate. Astfel, în jurul anilor 60—59 î.e.n. Burebista înfrînge pericolul celtic ce amenința pe geto-daci din nord-vest. Prin lupte succesive purtate după 55 î.e.n. își întinde stăpînirea asupra litoralului Mării Negre, de la Olbia la Apollonia. În anul 48 î.e.n., dîndu-și seama de pericolul roman, caută să se amestece în războiul civil dintre Pompei și Caesar.

7) Construcțiile din regiunea munților Orăștiei apar ca un complex de fortificații, odată cu închegarea puterii politice a lui Burebista. Asemenea așezări nu se puteau construi decît ca urmare a unei centralizări de populație în această zonă de „munți întăriți“. Efortul de sistematizare în această regiune urmărea să îmbine nevoile de apărare cu cele religioase, în același timp să controleze regiunea principalelor drumuri comerciale cît și regiunea bogată, metaliferă din această zonă.

8) Statul dac a fost caracterizat de specialiști ca un „stat sclavagist începător“. Termenul de *începător* este menit să oglindească o realitate a relațiilor sociale din Dacia acelor vremuri și anume că munca sclavilor nu constituia baza producției, ei nefiind principalii producători de bunuri materiale. În știința istorică actuală au apărut orientări noi cu privire la caracterul statului geto-dac, astfel a apărut termenul de stat *semisclavagist* (C. Daicoviciu și colaboratori, *Studiul traiului dacilor în Munții Orăștiei*, în SCIV, II, 1, 1951, p. 124), cît și termenul de *civilizație de tip oppidan*, iar relativ de curînd, în studiile prof. M. Constantinescu, prin analogie cu „modul de producție asiatic“, caracterul statului dac începe să fie tot mai mult definit ca fiind un *mod de producție tribut* în care se admite existența obștilor satești, iar ca principalii producători de bunuri — oamenii liberi, nenobili, asupra lor exercitîndu-se diverse sisteme de exploatare ca : obligații în dări, în muncă, etc.

9—10) După 44 î.e.n., statul dac condus de Burebista se dezmembrează ; aceasta nu înseamnă însă dispariția lui, statul dac intercarpatic cu centrul în munții Orăștiei se menține. Dacă în această regiune, după informațiile existente, arheologul H. Daicoviciu a reușit să stabilească o cronologie pentru urmașii lui Burebista (Deceneu, Comosicus, Coryllus, Scorilo, Duros-Dimpaneus, Decebal), pentru regiunile extracarpatice informațiile sînt mai lacunare, ele amintind de semînții dacice și de regii lor.

11) După cucerirea Dobrogei de către romani, conflictele dintre daci și romani se înmulțesc. La atacurile repetate ale dacilor, romanii organizează expediții de represalii, astfel între anii 11—12 e.n. generalul roman Catus, strămută din Cîmpia Munteniei cca. 50.000 de geți în sudul Dunării, iar înfloritoare centre getice ca Popești, Zimnicea, Piscul Crășeni sînt distruse.

Perioada dintre Burebista — Decebal este și perioada în care se stabilesc și legături comerciale între lumea geto-dacică și lumea romană. Acum încep să pătrundă elemente ale culturii romane în lumea geto-dacică, elemente care vor facilita procesul de romanizare a dacilor de după 106 e.n.

12) Presiunea pericolului roman ce se face simțit cu mai multă intensitate în sec. I e.n. pune problema reunificării triburilor geto-dacice, care după părerea specialiștilor ar fi început încă din timpul lui Scorilo și s-ar fi întărit

în timpul lui Decebal. Dar, teritoriul asupra căruia își exercita puterea Decebal este mult mai mic decât teritoriul statului geto-dac din vremea lui Burebista.

13) Agravarea conflictului dintre romani și daci în 85—86 a făcut ca la conducerea statului să vină Decebal (87—106 e.n.).

Indicații metodice

Scopul urmărit în această lecție este acela de a-i face pe elevi să înțeleagă condițiile obiective care au dus la formarea statului în lumea geto-dacă, de a consolida noțiunea de stat. Considerăm ca la această lecție, pe lângă textul din Strabo : „Burebista..., în câțiva ani a făurit un stat puternic și a supus geților cea mai mare parte din populațiile vecine. Ba încă a ajuns să fie temut și de romani. Căci, trecînd plin de îndrăzneală Dunărea și jefuind Tracia pînă în Macedonia și Iliria, a pustiit pe celtii care erau amestecați cu tracii și ilirii și a nimicit pe de-a-ntregul pe boiii aflați sub conducerea lui Cristasiros și pe taurisci...”¹ să se folosească pentru statul geto-dac în vremea lui Burebista harta 25 din *Atlas istoric* (Editura didactică și pedagogică, București 1971). Pentru a ilustra sistemul de fortificații din munții Orăștiei, se poate folosi filmul lecție „Cultura dacilor”, cu o durată de proiecție de 10 minute.

Spre a scoate în evidență pătrunderea romanilor pe teritoriile locuite de geto-daci, încă de la sfîrșitul sec. I î.e.n., să se compare teritoriul statului dac în vremea lui Burebista cu teritoriul locuit de daci în vremea lui Decebal.

Pentru a ilustra diferențierile de avere din rîndul societății geto-dacice se poate folosi diafilmul „Strămoșii noștri dacii”.

Folosirea textelor de specialitate, coroborate cu studiul comparat al hărților cit și cu comentariul imaginilor, va da posibilitate elevilor să înțeleagă momentul formării statului la geto-daci, ca un rezultat al dezvoltării economice și sociale pe plan intern, iar pe plan extern al pericolului celtic și roman.

BIBLIOGRAFIE

1. Karl Marx, *Contribuții la critica economiei politice*, București, 1954, p. 10, 435.
2. M. Constantinescu, *Modul de producție, tributul și orînduirea tributală*, în „Probleme economice”, nr. 11, București, 1972, p. 28—44.
3. H. Daicoviciu, *Dacia de la Burebista la cucerirea romană*, Editura Dacia, Cluj, 1972, p. 5—192; 275—287.
4. H. Daicoviciu, *Dacii*, Edit. enciclopedică română, București, 1972, p. 376.
5. R. Florescu, *Arta dacilor*, Edit. Meridiane, București, 1968, p. 70.
6. R. Vulpe, *Getul Burebista, conducător al întregului neam geto-dacic*, „Studii și comunicări”, Pitești, 1968, p. 33—54.
7. *Istoria României — compendium*, ed. a II-a, E.D.P., București 1971, p. 35—47.

GLORIA CEACALOPOL

¹ Vezi *Izvoare privind istoria României*, vol. I, București, 1964, p. 237.